

Тема 15. Правове поле стандартизації та сертифікації в Україні

План

15.1. Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за порушення стандартів, норм та правил.

15.2. Державний захист прав споживачів.

15.1. Відповідність суб'єктів підприємницької діяльності за порушення стандартів, норм і правил

Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності передбачена Декретом Кабінету Міністрів України „Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення” від 08.04.1993р.

Відповідно до цього Декрету, у випадку порушення стандартів, норм і правил суб'єкт підприємницької діяльності (підприємець) несе відповідальність:

- за передачу замовникові або у виробництво та застосування конструкторської, технологічної й проектної документації, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил щодо якості продукції та технологічних процесів, розробник цієї документації-сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості розробки;
- за реалізацію продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил, підприємець сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості реалізованої продукції;
- за реалізацію на території України імпоротної продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил, які діють в Україні, щодо безпеки життя, здоров'я, майна людей і навколишнього середовища, підприємець сплачує штраф у розмірі 50 відсотків вартості реалізованої продукції;
- за ухилення підприємця від надання органам державного нагляду продукції, яка підлягає контролю, він сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості продукції, яка виготовлена з моменту прийняття ухвали;
- за реалізацію продукції, яка підлягає, але не пройшла обов'язкової сертифікації, підприємець сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості реалізованої продукції;
- за реалізацію експортної продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил, на що є письмове підтвердження споживача, підприємець сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості реалізованої продукції;
- за реалізацію продукції, яка є забороненою для виготовлення та реалізації органами державного нагляду, підприємець сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;
- за випуск, реалізацію підвищенонебезпечної продукції (отрута, отрутохімікати, вибухо- та вогненебезпечні речовини тощо) без належного попереджувального маркування, а також без інструкції щодо експлуатації, зберігання, транспортування підприємець сплачує штраф у розмірі 50 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;
- за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, норм і правил є небезпечною для життя, здоров'я та майна людей та навколишнього середовища, підприємець сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції.

Сплата штрафу не звільняє підприємця від обов'язків відшкодування збитків споживачам продукції, які виникли внаслідок порушення стандартів, норм і правил, виконання умов договору на поставку продукції.

Штрафні санкції передбачені також Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Стаття 167. Виготовлення (в тому числі ремонт) або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, сертифікатів відповідності, норм, правил і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки (за винятком випадків, передбачених законодавством України) тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств або уповноважених ними осіб від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 170. Недотримання стандартів і технічних умов під час транспортування, зберігання та використання (експлуатації) продукції, якщо це спричинило зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 1701. Виготовлення продукції (товарів), реалізація (обмін) продукції (у тому числі імпортової) виробником або продавцем, виконання робіт, надання послуг підприємствам або громадянам-споживачам без сертифіката відповідності, якщо його наявність передбачена чинним законодавством, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб, громадян, які займаються підприємницькою діяльністю від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Постанову про накладення штрафів видають головний державний інспектор Республіки Крим, області, міста або його заступники, а у випадках, передбачених пунктами 7 і 9 – головний інспектор України або його заступники.

У разі невиконання порушником постанови протягом 15 днів з дня її видання, сума штрафу стягується у безспірному порядку державною податковою інспекцією.

15.2. Державний захист прав споживачів

В умовах різних форм власності та ринкових відносин у сфері торгового й інших різновидів обслуговування зростає роль і значення захисту прав споживачів на державному рівні.

Як згадувалось вище, в Україні діє закон України „Про захист прав споживачів”, який регулює стосунки між споживачами товарів (робіт, послуг) та виробниками, виконавцями, продавцями в умовах різних форм власності, встановлює права споживачів і визначає механізм реалізації державного захисту їх прав.

Споживачі, які перебувають на території України під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) для задоволення своїх побутових потреб мають право на:

- державний захист своїх прав;
- гарантований рівень споживання;
- належну якість товарів (робіт, послуг), торгівельного та інших різновидів обслуговування;
- безпеку товарів (робіт, послуг);
- необхідну, доступну та достовірну інформацію щодо кількості, якості та асортименту товарів (робіт, послуг);
- відшкодування збитків, які завдано товарами (роботами, послугами) неналежної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами) у випадках, передбачених законодавством;
- звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав;
- об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

Держава забезпечує громадянам захист їх інтересів як споживачів, надає можливість вільного вибору товарів (робіт, послуг), набуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання товарів (робіт, послуг) відповідно до їх потреб і гарантує придбання або одержання іншими законними способами товарів (робіт, послуг) в обсягах, які забезпечують рівень споживання, який є достатнім для підтримання здоров'я та життєдіяльності.

Споживач має право вимагати від продавця (виробника, виконавця), щоб якість придбаного ним товару (виконаної роботи, наданої послуги) відповідала вимогам нормативних документів, умовам договорів, а також інформації про товар (роботу, послугу, яку надає продавець (виробник, виконавець)).

Продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві товар (роботу, послугу), який за якістю відповідає вимогам нормативних документів, умовам договору, а також інформації про товар (роботу, послугу), який надається продавцем (виробником, виконавцем).

На товари, які завозяться на територію України, повинен бути передбачений документ, який підтверджує їх належну якість.

Виробник (виконавець) забезпечує нормальну роботу (застосування, використання) товару (роботи, послуги) в тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного терміну, встановленого законодавством, а у випадку його відсутності – договором.

Гарантійний термін має зазначатися в паспорті на товар (роботу, послугу) або на його етикетці чи в будь-якому документі, що додається до товару (роботи, послуги).

Для медикаментів, харчових продуктів, виробів побутової хімії та інших товарів, споживчі властивості яких можуть з часом псуватись і становити небезпеку для життя, здоров'я, майна та навколишнього середовища, встановлюється термін придатності, який зазначається на етикетках, упаковці або в інших документах, що додаються до них під час продажу, який вважається гарантійним терміном.

Термін придатності визначається від дати виготовлення, яка також має бути вказана на етикетці або в інших документах, і визначається або часом, на протязі якого товар є придатним для використання, або датою, до настання якої товар є придатним для використання.

Продаж товарів, термін придатності яких минув, забороняється.

На сезонні товари (одяг, хутряні вироби тощо) гарантійний термін визначається початком відповідного сезону, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стосовно товарів (робіт, послуг), на які гарантійні терміни не встановлено, споживач має право висунути продавцю (виробнику, виконавцю) відповідні зауваження, якщо недоліки було виявлено на протязі шести місяців, а стосовно нерухомого майна – не пізніше трьох років від дня передачі їх споживачеві.

Під час виконання гарантійних ремонтів гарантійний термін збільшується, на час перебування товару (роботи, послуги) в ремонті. Зазначений час визначається від дня коли споживач звернувся з вимогою щодо усунення недоліків.

Під час обміну товару його гарантійний термін визначається повторно від дня обміну.

Споживач виявивши недоліки або фальсифікації товару протягом гарантійного або інших термінів, які є обов'язковими, правилами або договорами має право за своїм вибором вимагати від продавця (виробника):

- безоплатне усунення недоліків товару або відшкодування витрат на їх виправлення споживачем або третьою стороною;
- заміни на аналогічний товар належної якості;
- відповідного зменшення його купівельної ціни;
- заміни на такий же товар іншої моделі з відповідним перерахуванням купівельної ціни;
- розірвання договору та відшкодування збитків, яких він зазнав.

Продавець, виробник (підприємство, що виконує їх функції) зобов'язані прийняти товар неналежної якості у споживача і задовольнити його вимоги.

Доставка великогабаритних товарів і товарів вагою понад п'ять кілограмів продавцю, виробнику (підприємству, що виконує їх функції) та їх повернення споживачеві здійснюється силами і засобами продавця, виробника (підприємства, що виконує їх функції).

За наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі необхідності перевірки якості – протягом 14 днів або за домовленістю сторін.

У разі придбання споживачем продовольчих товарів неналежної якості продавець зобов'язаний замінити їх на якісні товари або повернути споживачеві сплачені ним гроші, якщо вказані недоліки виявлені у межах терміну придатності.

Безоплатне усунення недоліків товару споживача здійснюється на протязі 14 днів або за згодою сторін в інші терміни.

На вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) аналогічний товар незалежно від моделі.

За кожний день затримки виконання вимог про надання аналогічного товару та за кожний день затримки усунення недоліків понад встановлений термін (14 днів) споживачеві виплачується пеня в розмірі одного відсотка вартості товару.

Вимоги споживача розглядаються після надання споживачем квитанції, товарного або касового чека, або іншого письмового документа, а відносно товарів, на які встановлено гарантійний термін, – технічного паспорта або іншого документа, який його замінює.

Під час продажу товару продавець зобов'язаний видати споживачеві квитанцію, товарний або касовий чек, або інший письмовий документ, який підтверджує факт купівлі.

Вимоги споживача не підлягають задоволенню, якщо продавець, виробник (підприємство, що виконує їх функції) доведуть, що недоліки товару виникли внаслідок порушення споживачем правил користування товаром або його зберігання. Споживач має право брати участь у перевірці якості товару особисто або через свого представника.

Споживач має право на те, щоб товари (роботи, послуги) за звичайних умов їх використання, зберігання і транспортування були безпечними для його життя, здоров'я, навколишнього середовища, а також не завдавали шкоди його майну.

Споживач має право на отримання необхідної, доступної та достовірної інформації про товари (роботи, послуги), що забезпечує можливість їх компетентного вибору.

Продукти харчування, упаковані або розфасовані в Україні, повинні забезпечуватись інформацією про місце їх походження.

Збитки завдані споживачеві товарами (роботами, послугами), придбаними в результаті недобросовісної реклами, підлягають відшкодуванню винною особою в повному обсязі.

Споживач має право на перевірку якості, комплектності, міри, ваги, та ціни товарів, які купуються, демонстрацію безпечного та правильного їх використання. На вимогу споживача продавець зобов'язаний у цих випадках надати йому контрольно-вимірювальні прилади та документи про ціну товарів. В тому разі, коли під час гарантійного терміну необхідно визначити причини втрати якості товару, продавець зобов'язаний у триденний, з дня отримання письмової заяви від споживача, термін направити цей товар на експертизу.

Слід зауважити, що експертиза провадиться за рахунок продавця.

Споживач має право обміняти недовольний товар належної якості на аналогічний у продавця, у якого він був придбаний, якщо товар не підійшов за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути ним використаний за призначенням.

Споживач має право на обмін товару належної якості протягом 14 днів, не враховуючи дня купівлі.

Обмін товару належної якості проводиться, якщо він не споживався і якщо збережено його товарний вигляд, споживчі властивості, пломби, а також товарний чек або інші документи, які було видано споживачеві разом з проданим товаром.

Перелік товарів, які не підлягають обміну (поверненню), затверджено Кабінетом Міністрів України.

Якщо на момент обміну аналогічного товару немає у продажу, споживач має право або придбати будь-які інші товари з наявного асортименту з відповідним перерахуванням вартості, або отримати назад гроші у розмірі вартості повернутого товару, здійснити обмін товару на аналогічний при першому ж надходженні відповідного товару в продаж. Продавець зобов'язаний у день надходження товару в продаж повідомити про це споживача, який вимагає обміну товару.

Захист прав споживачів, передбачених законодавством здійснюється судом.

На задоволення вимог споживача суд одночасно вирішує питання про відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Споживачі за своїм вибором подають позови до суду за місцем свого проживання або за місцем знаходження відповідача, місцем завдання шкоди або за місцем виконання договору.

Споживач звільняється від сплати державного мита за позовами, які пов'язані з порушенням їх прав.

З метою захисту своїх прав та інтересів споживачі можуть об'єднуватися у товариства, союзи, асоціації та інші громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, діяльність яких підтримує держава. Вони мають право провадити незалежну експертизу та випробування продукції, брати участь у розробці стандартів, які встановлюють вимоги до якості продукції (робіт, послуг).

Державний контроль за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів здійснює Державний комітет України у справах захисту прав споживачів та його територіальні органи.

Запитання для самоконтролю

1. Яким декретом передбачена відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності?
2. У яких випадках передбачений штраф за порушення?
3. Що регулює закон України „Про захист прав споживачів“?
4. Які права мають споживачі, які перебувають на території України?